

AMHA – Acta Medico-Historica Adriatica: Odgovor na neke tradicionalne bibliomedicinske izazove

Ante Škrobonja

Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci

SAŽETAK: Međunarodni interdisciplinarno koncipiran znanstveni časopis AMHA – Acta Medico-Historica Adriatica u izdanju Hrvatskoga znanstvenog društva za povijest zdravstvene kulture i Katedre za društvene i humanističke znanosti Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci redovito izlazi u dva sveščića od 2003.

Glavne su teme interesa: medicinska prošlost naroda koji svojim zemljopisnim i povijesnim određenjem pripadaju jadranskoj i srednjoeuropskoj kulturnoj tradiciji; njihove međusobne povijesno-medicinske veze i suradnja, te tragovi koje su ostavili u drugim sredinama. U proteklih osam godina objavljeno je 227 priloga, od čega 157 hrvatskih autora i 70 inozemnih. Usporedo izlazi i serija suplemenata kao tematski osmišljenih brojeva pod nazivom »Biblioteka AMHA«, u kojoj je do sada objavljeno pet autorskih zbirki odabranih radova i dvije tematske monografije.

Časopis je indeksiran u Elsevier Bibliographic databases, Embase, EMnursing, Compendex, Geobase, Mosby Yearbook, Ebsco te PubMed, odnosno Medline.

Kompletan materijal dostupan je i putem interneta na: www.amha.hr i <http://hrcak.srce.hr/amha?lang=en>

Ključne riječi: *Povijest medicine, medicinski časopisi, AMHA, Acta medico-historica Adriatica, Croatia*

U većini medicinskih časopisa, domaćih i stranih, neovisno o tematskoj opredijeljenosti u Impresumu najčešće piše: »Časopis objavljuje: izvorne, pregledne i stručne radove, kongresna priopćenja, prikaze iz prakse i slično te priloge iz povijesti medicine«. A zatim se, slijedom rečenoga, ti i takvi članci obično nalaze negdje na kraju broja, prije Pisma uredništvu i In memoriam, a u »živom rubu« umjesto standardne znanstveno-stručne kategorizacije navode se uopćene esejističke stilizacije poput »Povijest medicine« ili poetičnije »Iz naše medicinske prošlosti« i sl. Iznimke su vrlo rijetke, a i tada je najčešće riječ o prigodno koncipiranim ili naručenim prilogima. S druge pak strane, čak i samo pokušaj objektivnog procjenjivanja udjela

radova s povijesnomedicinskom tematikom u općoj medicinskoj bibliografiji, kako u svijetu tako i u nas, u dobronamjerno neinformirana znatiželjnika pobudit će mnogobrojne nedoumice. Može ostati zatečen brojem priloga, raznolikošću tema, osebujnošću autora, ali i različitom kvalitetom radova. To prije jer se u ovu vrst istraživanja i publiciranja upušta po medicinskom opredjeljenju ili specijalizaciji šaroliko društvo entuzijasta. Istina, za neke od njih to je tek usputni, povremeni ili jednokratni prigodni izazov, no za druge je to trajni hobi koji nerijetko tijekom vremena preraste i u respektabilan znanstveni opus. Treću skupinu čine malobrojni profesionalni povjesničari medicine koji se za to opredjeljuju na početku profesionalne medicinske karijere. Tu spadaju i specijalisti drugih struka, koji se obično u drugome dijelu radnoga staža, kad se umore od specijalističke svakidašnjice, opredjeljuju za profesionalizaciju hobija. Sljedeće dvije skupine autora čine povjesničari-nemedicinari: profesionalni polihistori, arheolozi i slično, te povjesničari drugih struka, poglavito onih koje se interdisciplinarno dotiču zdravstvene kulture u najširem smislu riječi.

Pogledamo li dalje u Hrvatsku medicinsku bibliografiju, uočiti ćemo da prvi dio povijesnomedicinskoga gradiva čine samostalne publikacije: knjige, monografije, sabrani autorski članci te tematski brojevi nekih časopisa i zbornika. Drugi dio su samostalni prilozii objavljeni u raznim medicinskim i inim časopisima i zbornicima. S druge strane, premda su o vlastitu časopisu razmišljali već prvi hrvatski medikohistoričari, kao i oni malobrojni u susjednim sredinama bivše države, spletom okolnosti tu zamisao dugo nisu uspjeli ostvariti. Prvi praktični iskorak u tom smislu učinjen je 1961. u sklopu onodobnog Jugoslavenskoga društva za povijest zdravstvene kulture, koje će se poslije transformirati u savez više istoimenih društava, od kojih će upravo riječko Društvo uskoro postati jedno od najaktivnijih. Godine 1961. izišao je prvi broj novog časopisa pod nazivom »Acta historiae medicinae, veterinae, pharmaciae« (poslije je dodano i »stomatologiae«) koji će razmjerno redovito u dva broja ili dvobrojem izlaziti do 1991., nakon čega se praktički gasi. Bio je to dobar časopis, profesionalno uređivan i tiskan u relativno dobroj tehnici i zavidnoj nakladi. Brojnošću kvalitetnih priloga hrvatski su autori bili više nego dobro zastupljeni, čime su na svoj način dali obol afirmaciji ne samo hrvatske medicinske prošlosti već i opće kulture. U bivšoj državi bilo je još nekoliko sličnih pokušaja s kratkotrajnim izlaženjem (časopis za narodnu medicinu u Beogradu i Godišnjak Društva u Vojvodini) ili su jednostavno završili samo na pokušaju (Lekov »Pro medico« u Ljubljani).

Osamostaljenjem Hrvatske Znanstveno društvo za povijest zdravstvene kulture u Rijeci izdvaja se iz dotadašnjega saveza i pokreće akciju za preregistraciju u nacionalnu udrugu koja će moći djelovati na području cijele države te mijenja ime u Hrvatsko znanstveno društvo za povijest zdravstvene kulture sa sjedištem u Rijeci. Do 1987. obavljene su sve potrebne (mnogobrojne i složene) administrativne pregradnje te je društvo uredno registrirano, što je bio dodatni poticaj za nove planove. U

želji da proširi suradnju s istomišljenicima, kako u domovini tako i u susjednim zemljama, novim Statutom Društva predviđeno je da u dogleđno vrijeme, kada se za to ostvare potrebni uvjeti, jedna od prioritarnih zadaća bude pokretanje društvenoga glasila, odnosno međunarodno orijentiranog znanstvenog časopisa. Nakon niza predradnji, na godišnjoj skupštini Društva održanoj u Pazinu 1. travnja 2003. prihvaćena je koncepcija časopisa i izabrano uredništvo koje je nastavilo s konkretnim pripremama. Istodobno se nametnulo ime časopis AMHA: ACTA MEDICO – HISTORICA ADRIATICA. Tako je, u želji da to postane prepoznatljiv međunarodni časopis, već naslovom naglašena primarna orijentacija:

– Medicinska prošlost naroda koji svojim zemljopisnim i povijesnim određenjem pripadaju jadranskoj i srednjoeuropskoj kulturnoj tradiciji;

– Njihove međusobne povijesno-medicinske veze i suradnja, te tragovi koje su ostavili u drugim sredinama;

– Ostale teme koje se svojim pristupom na bilo koji način uklapaju u kontekst multikulturalnog jadranskog okruženja.

No, kako fenomen Jadrana znači mnogo više od puke geografske determinacije, te označava svojevrstan kulturološki fenomen duha i osebujne tradicije koja afirmira suradnju i toleranciju, odlučeno je da će uredništvo, osim tih tema, prema svojoj procjeni prihvaćati i druge priloge.

Vođeni dalje osnovnom idejom, u Savjet časopisa pozvani su ne samo mnogobrojni ugledni povjesničari medicine i medicinskih struka već i znanstvenici drugih profila iz svih jadranskih i drugih zemalja. Da je zamisao bila dobro prihvaćena vrlo je brzo potvrdio izniman odaziv 51 uglednog znanstvenika iz 11 zemalja koji su prihvatili biti članovima prvoga Znanstvenog savjeta časopisa. Najviše članova (31) bilo je iz Hrvatske (šesnaest iz Rijeke, osam iz Zagreba, tri iz Splita te po jedan iz Pule, Rapca, Crikvenice i Opatije). Od 20 stranih članova, najviše šestoro bilo je iz Italije, troje iz Slovenije, po dvoje iz Mađarske i Srbije, te po jedan iz Austrije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Grčke, Danske, Francuske i Portugala. Prema specijalnostima najviše je znanstvenika za povijest medicinskih struka: opća medicina 24, stomatologija i veterina po troje, farmacija, pomorska medicina i neuroznanosti po jedan, prirodne znanosti dvoje te po jedan za ekologiju i etnologiju. Tri su polihistora, jedan epistemolog, po dva povjesničara umjetnosti, filozofa, teologa i pravnika, te po jedan psiholog i povjesničar književnosti.

Iz praktičnih razloga u prvom bilo je petoro članova Društva iz Rijeke i okolice te tri člana iz Zagreba.

Skupivši dovoljan broj kvalitetnih radova, prispjelih iz nekoliko zemalja i napisanih na više jezika, složena su prva dva broja, tiskana u nakladi od 300 primjeraka

i dovršena uoči tradicionalnog znanstvenog skupa »Rijeka i Riječani u medicinskoj povjesnici« održanog 28. i 29. studenoga 2003.

Predviđeno je da časopis izlazi u dva sveščića godišnje. U prije naglašenom demokratskom ozračju predviđena je mogućnost objavljivanja tekstova na svim jezicima naroda koji žive uz Jadransko more ili njemu gravitiraju te na engleskome, s time da će svaki rad biti popraćen sažetkom na engleskom i hrvatskom, uz koji slijede primjerene ključne riječi. Svaki članak bit će primjereno klasificiran i popraćen odgovarajućom UDK oznakom.

Osim redovitih brojeva, kao svojevrsna posebnost časopisa predviđeno je da će usporedo izlaziti niz tematski osmišljenih suplemenata pod zajedničkim nazivom Biblioteka AMHA. To će biti iz raznih časopisa i zbornika sabrani radovi uglednih medikohistoričara, monografije posvećene značajnim osobama i događajima iz povijesti medicine, reprint izdanja s usporednim transkripcijama, prijevodima i komentarima starih medicinskih djela, opsežnije znanstvene studije, magisteriji i doktorati, te zbornici radova s povijesnomedicinskih skupova.

Zahvaljujući dobro osmišljenoj koncepciji i uspješnoj realizaciji prvih brojeva, uskoro je slijedio primjeren odaziv mjerodavnih institucija, od Grada i Županije do Ministarstava znanosti, a povremeno i Zaklade Sveučilišta u Rijeci i nekoliko sponzora, čime su osigurana dostatna financijska sredstva.

Danas, kada AMHA ulazi u devetu godinu redovitog izlaženja, već nakon prvoga pogleda na niz objavljenih brojeva može se steći dojam da je riječ o respektabilnoj bibliografskoj zbirci od 16 sveščića formata 17 X 28 cm s brojem stranica u rasponu od 154 do 178.

Na priloženoj tablici prikazana je struktura i broj objavljenih priloga u prvih osam godina. Pri tom valja napomenuti da je od ukupno prispjelih radova 10 do 15% bilo odbijeno zbog formalnih razloga ili negativne ocjene recenzenata.

Podjela priloga objavljenih u AMHA od 2003. do 2010.

VRSTA PRILOGA	HRVATSKI		INOZEMNI		UKUPNO
	n	%	n	%	
Izvorni rad	23	71,9	9	28,1	32
Pregledni rad	54	62,1	33	37,9	87
Esej	8	40,0	12	60,0	20
Uvodnik, prigodni članak, uz naslovnicu i sl.	33	84,6	6	15,4	39

Prikaz znanstvenoga skupa	15	88,2	2	11,8	17
Prikaz knjige	16	69,6	7	30,4	23
In memoriam	8	88,9	1	1,1	9
UKUPNO	157	69,2	70	30,8	227

Iz tablice je vidljivo da je u proteklom razdoblju objavljeno 227 priloga, od čega 157 hrvatskih autora i 70 inozemnih. Svi objavljeni radovi prošli su propisnu recenziju uredništva, a radove koji su klasificirani kao izvorni, pregledni i eseji anonimno su u prosjeku ocijenila dva neovisna recenzenta. Od 32 znanstvena rada 23 su djelo domaćih autora, a 9 stranih. Među 87 preglednih radova 54 je iz Hrvatske, a 33 su iz inozemstva. Eseje u izdvojenoj skupini radova predstavilo je osam domaćih i 12 stranih autora. Iz dosad rečenoga proizlazi da oko 60% priloga čine znanstveni i stručni članci, a ostalih 40% su prigodni članci, najčešće uz naslovnicu i uvodnici, te prikazi znanstvenih skupova i knjiga s povijesnomedicinskom tematikom. Jedanaestorici pokojnih članova Savjeta i nekolicini uglednih povjesničara medicine posvećena su dva sjetna eseja, odnosno prigodni In memoriam.

Osim tiskanog izdanja, u međuvremenu je otvorena i vlastita internetska stranica (www.amha.hr), a od 2008. kompletan materijal je i na stranicama portala Hrčak (<http://hrcak.srce.hr/amha?lang=en>). Među mnogobrojnim bazama podataka na internetu na kojima je dostupna AMHA najpoznatije su: Elsevier Bibliographic databases, Embase, EMnursing, Compendex, Geobase, Mosby Yearbook, Ebsco te PubMed, odnosno Medline.

Od 2005., kada je objavljena prva knjiga iz »Biblioteke AMHA«, do 2011. tiskano je sedam knjiga, od kojih je pet odabranih radova iz povijesti zdravstvene kulture naših eminentnih znanstvenika (Nikola Korin: *Izabrani radovi*; Đorđe Milović: *Prilozi povijesti zdravstvene kulture*; Šime Kordić: *Svetoj Apoloniji u čast*; Stanko Jurdana i Vladimir Uremović (u suautorstvu): *Prilozi za povijest zdravstvene kulture Crikvenice i šire*; Vladimir Dugački: *Opera selecta*) te dvije monografije, prva s priložima desetak autora posvećena dr. Viktoru Finderleu i najnovija Nikole Kujundžića, Ante Škrobonje, Milana Glibote i Petra Gašparca *Libar od likarij don Petra Kaštelana*.

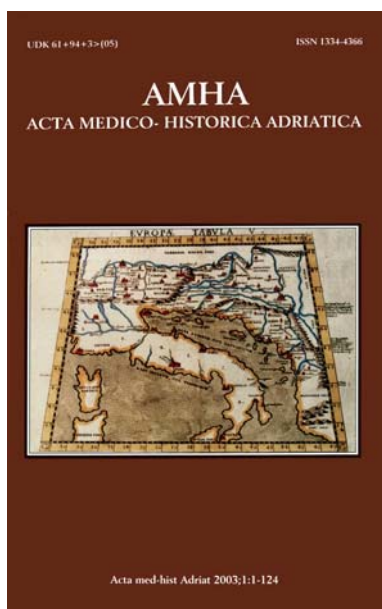
Kako su tijekom proteklih godina neki od članova Savjeta umrli ili iz objektivnih razloga prestali aktivno surađivati, nedavno je oformljen novi Izdavački savjet u koji su se uklopili novi članovi – ne samo priznati znanstvenici povjesničari medicine i srodnih struka već i eminentni polihistori, povjesničari umjetnosti, teolozi i filozofi iz novih sredina – SAD-a, Argentine, Čilea, Sirije, Novoga Zelanda i Engleske. Time se broj članova Savjeta zaokružio na 55, a broj zemalja iz kojih potječu na 17. Kao i do

sada članovi Izdavačkoga savjeta potencijalni su recenzenti, a istodobno i sukreatori cjelokupnog izdavačkog programa.

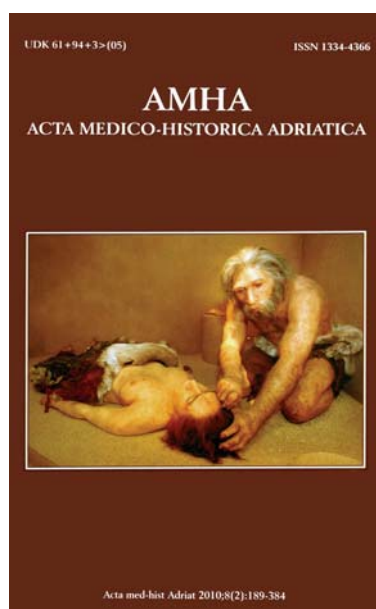
Oformljeno je i novo vrlo funkcionalno uredništvo, koje čine glavni urednik, izvršni urednik, urednica za elektroničko izdanje i tajnik uredništva.

Uredništvo je smješteno u ulici Braće Branchetta 20, na Medicinskom fakultetu u Rijeci, u sklopu Katedre za društvene i humanističke znanosti koja je, uz Hrvatsko znanstveno društvo za povijest zdravstvene kulture, i suizdavač časopisa.

Nova adresa elektroničke pošte jest: Amha.editor@gmail.com



Prvi broj AMHA iz 2003.



Naslovnica drugog sveščića AMHA iz 2010.

**AMHA – ACTA MEDICO-HISTORICA ADRIATICA:
RESPONSE TO CERTAIN TRADITIONAL BIBLIOGRAPHY AND MEDICAL
CHALLENGES**

Ante Škrobonja

University of Rijeka – School of Medicine

SUMMARY: AMHA – ACTA MEDICO-HISTORICA ADRIATICA is conceived as an international interdisciplinary scientific journal and since 2003 it has been publishing original scientific articles, notes, reviews, scientific congress reports, commentaries and essays written in the languages of Adriatic and Central European countries and in English.

The main topics of interest are: medical history of people belonging to the Adriatic and Central European cultural tradition according to their geographical and historical determinants; their historical and medical connections and cooperation and the mark they left in other environments. Authors with contributions from other regions are also welcome.

In the past eight years 227 reports were published, 157 of which belonged to Croatian and 70 to foreign authors. In 32 cases the reports were qualified as original scientific papers, 87 as reviews and 20 as essays. The rest were articles written for special occasions, editorials, cover essays, conference overviews, and the book *In memoriam* for deserving medical historians.

In addition to regular issues, a series of supplements under the title »BIBLIOTEKA AMHA« – has been launched simultaneously. These are topical issues in the form of compiled papers of renowned medical historians, monographs dedicated to distinguished people and important events from the medical past – which is a kind of specialty of the magazine. Five author collections and two topical monographs have been published so far.

The journal is indexed in the Elsevier Bibliographic databases, Embase, EMnursing, Compendex, Geobase, Mosby Yearbook, Ebsco and PubMed, i.e. Medline.

In addition to the printed edition, the entire material is available online on: www.amha.hr and <http://hrcak.srce.hr/amha?lang=en>

The publishers are the Croatian Scientific Society for the History of Medical Culture and the Department of Social Sciences and Medical Humanities. University of Rijeka – School of Medicine.

Keywords: *History of medicine, medical journals, AMHA, Acta medico-historica Adriatica, Croatia*